

YENİ ULUSLARARASI OKUL KÜTÜPHANESİ

REHBERİ*

Çeviren Dr. Nevzat ÖZEL**

Dianne OBERG***

Barbara Schultz JONES****

Giriş

Uluslararası okul kütüphanesi rehberleri geliştirme konusunda yapılan ilk çalışmalardan önce, ulusal ve bölgesel okul kütüphanesi dernekleri ve eğitim kurumları uzun yıllardan beri okul kütüphaneleri için kurallar ve standartlar oluşturma girişiminde bulunmuşlardır. Ancak, 1971'de "Uluslararası Okul Kütüphaneciliği Derneği" (IASL) ve 1977'de "Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu (IFLA)"nın Okul Kütüphaneleri Bölümü'nün göreve başlaması ile birlikte uluslararası okul kütüphanesi rehberlerinin geliştirilmesine yönelik ilgi artmıştır.

Yazarlar, 2015 IFLA Okul Kütüphanesi Rehberini tarihsel bağlamda incelemek için birçok kaynaktan faydalanmıştır. Bu kaynaklar, Dianne Oberg (Okul Kütüphaneleri Daimi Komitesi Üyesi, 1998-2002, 2007-2011, 2013-2015) ve Randi Lundvall'in (Okul Kütüphaneleri Daimi Komitesi Üyesi, 2007-2015) anılarını içermektedir. Kanada Ulusal Kütüphanesi, Ulusal ve Uluslararası Programları eski Genel Müdürü Gwyneth Evans, Okul Kütüphanesi Manifestosu geliştirilmesi sürecine ilişkin 1993'te İspanya Caldès de Montbui'de düzenlenen "Gelişen Dünyada Okul Kütüphaneleri" konferansında çok değerli bilgiler sağlamıştır.

2015 IFLA Okul Kütüphanesi Rehberi geliştirme sürecini açıklamak ve uygulamaya koymak için yazarlar, Barbara Schultz-Jones'un (Okul Kütüphaneleri Daimi Komitesi Üyesi, 2011-2015) anılarını da kaynak olarak kullanmışlardır. Yazarlar, en son düzenledikleri "Okul Kütüphanesi Rehberi Konusunda Küresel Eylem" (Schultz-Jones ve Oberg, 2015) adlı eserlerinde bahsettikleri gibi bu makalenin konusu hakkında da daha önceden yazmışlardır. Bu bölümde bahsedilen yayınlanmış kaynak materyaller, referanslar listesinde verilmiştir.

Okuyucular, Ek'teki iki belgeyi (Yönetici Özeti ve 2015 IFLA Okul Kütüphanesi Rehberinin Önerileri) inceleyerek, Yeni Uluslararası Okul Kütüphanesi Rehberi'ni değerlendirmeye başlamak isteyebilirler. Rehberin tam metnine, IFLA web sitesi <http://www.ifla.org/publications/node/9512?og=52> adresinden erişilebilir.

İki Uluslararası Okul Kütüphanesi Grubu

İki uluslararası okul kütüphanesi grubu, yeni uluslararası okul kütüphanesi

* "New International School Library Guidelines" başlıklı çalışmanın Türkçe çevirisidir. Çevrilmiş metin, özgün metinden bazı farklılıklar içerebilir

** Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

*** University of Alberta, Canada

**** University of North Texas, Amerika Birleşik Devletleri

rehberinin geliştirilmesine katkıda bulunmuşlardır. Bu iki grubun tarihi geçmişi ve yapısının kısa özeti daha önce yayınlanmış eserlerde (Bakınız Knuth, 1996; Lowrie ve Nagakura, 1991; Schultz-Jones, 2015) bulunmaktadır.

IFLA Okul Kütüphaneleri Bölümü, 1927'de Edinburgh, İskoçya'da kuruluşundan bu yana kütüphane, kütüphane hizmetleri ve kullanıcıları konusuna olan ilgiyi temsil eden öncü uluslararası bir kurum olan IFLA'nın 44 bölümden biri olup, 1977'de kurulmuştur. IFLA 1947'den beri Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) ile yaptığı karşılıklı anlaşmalar gereğince kütüphane hizmeti ilkelerine ilişkin ortak çalışmalarını yayınlamaktadır.

IFLA'nın hizmetleri, coğrafi bölgelerde ülkelerini temsil eden -belirli bir konu alanında uzmanlık sağlayamayan farklı şekillerde temsil edilemeyen- "Sorumlu Üyeler"den (Daimi Üyelerce atanan en fazla 5 üye) gelen tavsiyeler doğrultusunda "Bölümler ve Daimi Komiteler" (IFLA üyelerince atanan en fazla 20 üyeye kadar) yürütülmektedir.

IFLA Okul Kütüphaneleri Bölümü, uluslararası düzeyde temsil için çaba göstermektedir. Rehberin incelendiği ve gözden geçirildiği dönemde Kanada, Fransa, Hindistan, İtalya, Japonya, Malezya, Hollanda, Nijerya, Norveç, İsveç, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri Daimi Komite ve Sorumlu Üyeler bünyesinde temsil edilmiştir.

IFLA Okul Kütüphaneleri Bölümü'nün web sitesinde belirtildiği üzere, "Okul Kütüphaneleri Bölümü, özellikle nitelikli ve yetkin personele destek olarak, okul kütüphaneleri ve bilgi merkezlerinin dünya çapında geliştirilmesi ve iyileştirilmesi konusuna ilgilenmektedir. Bu Bölüm, farklı fikirlerin, deneyimlerin, araştırma sonuçlarının ve bun fikir, deneyim ve sonuçların savunulması ve paylaşılması için uluslararası bir tartışma platformu sağlamaktadır." Bu durum, okul kütüphanelerinin "herkes için eğitim ve öğretim" rolünü ortaya koyan anlayış ve inancı yansıtmaktadır (IFLA, 1999).

IFLA 1971 yılında bireysel üyelerce oluşturulan bağımsız bir kuruluştur. Uluslararası Okul Kütüphaneciliği Derneği (IASL) çalışmaları bir başkan, üç başkan yardımcısı, bir sayman ve on yerel yönetici tarafından yönetilmektedir. IASL "School Libraries Worldwide" adlı bir hakemli araştırma dergisi yayınlamaktadır ve son zamanlarda "Libraries Unlimited" ile ortak kitap yayıncılığına başlamıştır. IASL ayrıca uluslararası toplulukların temsilini içerecek şekilde çalışmaktadır. Rehberin incelendiği ve gözden geçirildiği dönemde, Avustralya, Kanada, Hırvatistan, Jamaika, Hong Kong, Hindistan, Endonezya, İtalya, Malezya, Güney Afrika, Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri IASL yönetiminde temsil edilmiştir.

IASL web sitesinde ifade edildiği üzere, "Derneğin görevi, eğitim sürecinde uygulanabilir araç-gereçler sunan etkin okul kütüphanesi programlarını düzenlemeye ilgisi olan insanlar için uluslararası tartışma platformu sağlamaktır. IASL, ayrıca okul kütüphanesi programlarının ve okul kütüphaneciliğinin geliştirilmesi için ayrıca rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunmaktadır. IASL, diğer mesleki örgüt ve kurum/kuruluşlar ile işbirliği içinde çalışmaktadır."

Manifesto ve Rehberin Gelişim Tarihi

1980 ve 1990 yıllarında, IFLA Okul Kütüphaneleri Bölümü okul kütüphanelerinin yönetimi (Galler and Coulter, 1989), okul kütüphanelerinin gelişi-

mi (Carroll, 1990) ve okul kütüphanecilerinin eğitimi ve yetiştirilmesi (Hannesdóttir, 1986; 1995) konularında birkaç rehber doküman yayınlamıştır. Bölüm 1990'larda adını Okul Kütüphaneleri ve Bilgi Merkezleri Bölümü olarak değiştirmiştir; 2013'de de tekrar Okul Kütüphaneleri Bölümü olarak özgün adına geri dönmüştür.

IFLA Okul Kütüphaneleri Bölümü, 1999 yılında yayınlanan *IFLA/UNESCO Okul Kütüphanesi Manifestosu'nun* geliştirmesine öncülük etmiştir. İspanya, Caldes de Montbui'de düzenlenen "Gelişen Dünyada Okul Kütüphaneleri" konulu 1993 IFLA Ön Konferansı, uluslararası okul kütüphanesi rehberinin geliştirilmesi için güçlü bir katalizör görevi görmüştür. Caldes Konferansında, açılış konuşmaları önemli konular üzerine yapılmış; her kıtayı temsilen bulunan ülkeler okul kütüphanesi geliştirme konusunda sunumlar yapmış ve katılımcılar organize kuruluşlar- UNESCO, IFLA ve IASL- için öneriler geliştirmek amacıyla tartışma gruplarında çalışmışlardır. 28 ülkeden katılımcı, o dönemde okul kütüphanelerinin durumunun genelde zayıf olduğuna ve politikacıların, hükümet yetkililerinin ve okul yöneticilerinin okul kütüphaneleri için verdikleri desteğin yetersizliğine dikkat çekmişlerdir.

Caldes Konferansından sonra, Kanadalı bir ekip, tüm dünyada okul kütüphanesi ile ilgili kuruluşların gereksinimlerini belirlemek için ulusal ve uluslararası derneklerle çalışmış ve böylece okul kütüphanelerine yönelik bir bildirge geliştirmek için güvenilir bir temel sağlamıştır. Kanada Millî Kütüphanesi, 51 ülkeye okul kütüphanesi politikaları konusunda uluslararası bir araştırma çalışması göndermiştir. Araştırmaya cevap veren 26 ülkenin (yaklaşık yarısı), ulusal okul kütüphanesi politikalarının bulunduğu; bazılarının yerel ve bölgesel politikalara sahip olduğu; çoğunda okul kütüphanesi politikalarının sorumluluğunun eğitim ya da kültür bakanlıklarına verildiği; çok azında başka bir kurumun (örneğin, bir kütüphane derneğinin) kütüphane politikası düzenlediği görülmüştür.

IFLA tarafından desteklenen ve tasarlanan; UNESCO'nun himayesinde yayınlanan bir okul kütüphanesi manifestosunun gerekliliğine dair güçlü bir uzlaşma durumu bulunmaktaydı. *IFLA/UNESCO Halk Kütüphanesi Manifestosu üzerine modellenen pek çok Okul Kütüphanesi Manifestosu* taslağı tamamlanmış ve 1996-1998 yılları arasında dağıtılmıştır. Daha sonra, 1998'de Amsterdam'da nihai belgeyi tartışmak amacıyla UNESCO destekli bir toplantı düzenlenmiştir. Senegal, Türkiye, Güney Afrika, Sri Lanka ve Şili'den delegelerin bulunduğu 60 okul kütüphanesi uzmanı bu toplantıya katılmıştır.

Küçük bir komite, 1999 yılında IFLA Meslek Kurulu tarafından onaylanan nüshayı hazırlamıştır. Hazırlanan bu belgenin onaylanması ve uygulanmasında UNESCO'nun hem eğitim hem de kültür birimlerinin yer alması gerekliliği açıkça görülmekteydi. Kanada Ulusal Kütüphanesi, konuya olan ilgisini hiç kaybetmemiş; desteğini azaltmamıştır ve hazırlanan manifesto, Kasım 1999'da UNESCO Genel Bilgi Programı Bölümü (PGI) ile Genel Konferansı tarafından verilen kesin onayla ve yapılan protokoller ile kabul görmüştür.

Okul kütüphanesi ile ilgili uluslararası kuruluşlar için bir sonraki zorluk,

Manifesto'nun yayılması ve uygulanması olmuştur. 1999'da Tayland, Bangkok'ta düzenlenen IFLA-Dünya Kütüphane ve Bilgi Konferansı'nda (WLIC) Okul Kütüphaneleri ve Bilgi Merkezleri Daimi Komitesi Okul Kütüphanesi Manifestosu'nu tartışmak, manifestoda belirtilen kavramları yaymak için fikir üretmek ve özellikle belgede yer alan stratejileri uygulamak için bir günlük çalıştay gerçekleştirmiştir. Özellikle şu ifade dikkat çekicidir:

Hükümetler, eğitimin sorumlu bakanlıklar aracılığıyla, Manifestonun ilkelerini uygulayacak stratejiler, politikalar ve planlar geliştirmek için teşvik edilirler. Geliştirilen planlarda, ilgili Manifestonun kütüphaneciler ve öğretmenler için başlangıç ve sürekli eğitim programları yoluyla yaygınlaştırılması hedeflenmelidir (IFLA, 1999).

Manifesto, IFLA/UNESCO Okul Kütüphanesi Manifestosu: Herkes için Eğitim ve Öğretimde Okul Kütüphanesi olarak adlandırılmıştır ve manifestonun vizyon bildirimi şu şekilde açıklanmıştır:

Okul kütüphanesi, bugünün bilgi ve bilgiye dayalı toplumunda başarı bir şekilde etkinliklerde bulunmak için temel bilgi ve fikirler sunmaktadır. Okul kütüphanesi, öğrencilerini yaşam boyu öğrenme becerileri ile donatmakta ve sorumlu vatandaşlar olarak yaşamalarını destekleyerek, hayal güçlerini geliştirmektedir.

Belgenin geri kalan kısmı, bu görüşün geliştirilmesi ve devamlılığı için önemli olan altı unsur etrafında düzenlenmiştir. Bunlar: Misyon; Bütçe; Mevzuat ve Ağlar; Okul kütüphanesinin amaçları; Personel; İşletim ve Yönetim ile Uygulama.

1999 yılında Bangkok'ta gerçekleştirilen çalıştayın katılımcıları, tanıtım ve uygulamanın sağlanması bakımından hangi düzeylerde katılım sağlayacaklarının bilincini taşımaktaydılar. Bu düzeyler şunlardı: Uluslararası (IFLA, IASL, UNESCO); ulusal (devlet ve sivil toplum kuruluşları); özel sektör (yayıncılar, kitapçılar, bilgi kaynaklarının sağlandığı firmalar) ve yerel birimler (bölgesel hükümetler, halk kütüphanesi hizmeti sağlayan yerel organlar, yönetici dernekleri, öğretmenler ve veliler). Çalıştay, IFLA Genel Sekreteri Ross Shimmon tarafından açılmış ve yaptığı konuşmasında şunları ifade etmiştir:

Çocukların kitaplara, bilginin, düşüncelerin, hayal gücü ve ilham gerektiren işlerin kaynağı olan tüm medyaya daha iyi erişim sağlaması oldukça gereklidir. Dünyada birçok hükümet, hayati önem taşıyan çocuklara okumayı öğretme hizmetine çok fazla para ve kaynak harcamaktadır. Ama çocuklara yeni edindikleri becerileri uygulamaları için, onların ilgisini çekecek materyallere kolayca erişme olanağı sağlamak konusunda yeterince harcama yapılmamaktadır.

Okul kütüphanecisinin anahtar rolü, çocukların neyi okuduklarını (diğer ortamlardan, özellikle de kitle iletişim araçlarından hangi bilgileri edindiklerini) değerlendirmelerine yardımcı olmaktır, bu sayede onlar büyüdükçe, sivil ve demokratik toplumun temel özelliği olan kendi kendine karar verebilme becerisi kazanabilir (Papazoglou, 2000, s. 6).

Uluslararası Okul Kütüphanesi Rehberinin Önemi

IFLA/UNESCO Okul Kütüphanesi Manifestosu geliştirilirken, manifestoda yer alan ilkeleri destekleyecek ve bu ilkeleri uygun ifadelerle yorumlayacak okul kütüphanesi standartları ve rehberlerine gereksinim olduğu için konuya olan ilgi artmıştır. Okul Kütüphanesi Rehberi Çalışma Grubu kısa zamanda kurulmuş ve Glenys Willars (Birleşik Krallık) ve Tove Pemmer Saetre (Norveç) tarafından yayına hazırlanan rehberin son biçimi Ağustos 2002'de IFLA Okul Kütüphaneleri Bölümü'nde sunulmuştur. Daha sonra, aynı yıl Okul Kütüphanesi Rehberi, IFLA Yönetim Kurulu tarafından kabul edilmiş ve UNESCO tarafından onaylanmıştır.

Uluslararası Okul Kütüphanesi Rehberinin amacı ve önemi neydi? Gwyneth Evans (2007), bunu şu şekilde açıklamıştır:

Biz birbirine bağlı bir dünyada yaşıyoruz ve bir yerde olan olay hepimizi etkiliyor. Bizim mesleğimizin standartları ve değerleri var ve biz bu standartları yansıtan ifadeleri geliştirmek istiyoruz. Önemli belgeleri tekrar üretmek yerine uygulamada yapılacak şeylere odaklanmak ve değişimlere uyum sağlamak istiyoruz. Bilgi ve deneyimlerimizi paylaşma yoluyla, farklılıklarımızı anlayarak insanlığa ait ortak özelliklerimizi güçlendiriyoruz.

Daha önceki bir yayında belirtildiği gibi (Oberg, 2015), Okul Kütüphanesi Manifestosu ve Okul Kütüphanesi Rehberi'ni hazırlayanlar, standart ve rehber doküman hazırlayan kişilerin karşılaştığı zorluklarla karşılaşmalarının yanı sıra farklı rollere sahip ve farklı ekonomik ve sosyo-kültürel çevrelerde çalışan eğitimciler (kütüphaneciler, öğretmenler, idareciler, müfettişler, eğitim bakanları, kültür bakanları vb.) için anlamlı olabilecek belgeler yaratma konusunda da sıkıntı yaşamaktadırlar. Bütün rehberler, neyi başarmayı istediğimizle, mantıklı olarak neyi başarabileceğimiz arasındaki bağı göstermektedir.

İnsanlar, manifesto ve rehberlerden pek çok şekilde faydalanabilmektedir. Bunlar: ulusal/yerel politikaların ve uygulama rehberlerinin geliştirilmesi konusunda bilgi vermek; özellikle okullar ve bölgesel eğitim otoriteleri için oluşturulan stratejik ve işlevsel planları desteklemek; öğretmenlerin ve kütüphanecilerin başlangıç ve sürekli eğitimlerinde kaynak olarak kullanılması yoluyla hizmet vermektir. Buna rağmen, manifesto ve rehberi kullanarak savunma ve tanıtma etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde yerel özelliklerin, içinde bulunulan durumun, gelecekte koşullarda ve belgelerde yaşanabilecek olası değişikliklerin göz önünde bulundurulması önemlidir.

Okul kütüphanesini yönetmek, okul kütüphanelerini gelecekteki geliştirmeler için desteklemek ya da okul kütüphanesi geliştirmek için standartlardan ve rehber belgelerden yararlanan kişiler, bunların kendi kütüphaneleri için uygulanabilir olup olmadığına, yani kendileri için anlamlı olup olmadığına bakmaktadır. Bu kişiler, kendilerine şu soruları sormaktadır: Bu belgeleri kim oluşturmuştur? Nerede oluşturmuşlardır? Kim için oluşturmuşlardır?

2002 Rehberinin Gözden Geçirilme Süreci

IFLA/UNESCO Okul Kütüphanesi Rehberi'nin 2002 basımının gözden geçirilmesi, düzenli bir inceleme sürecinin ve Uluslararası Okul Kütüphaneciliği Derneği (IASL) üyeleri ile etkileşim içindeki IFLA Okul Kütüphaneleri Bölümü'nün üyeleri tarafından gerçekleştirilen etkin bir tartışmanın ürünüdür.

2013 yılında Helsinki, Finlandiya'da IFLA tarafından gerçekleştirilen kongrede (*IFLA World Library and Information Congress - IFLA WLIC*), Okul Kütüphaneleri Daimi Komitesi Başkanı Randi Lundvall (Norveç), hem *Okul Kütüphanesi Manifesto*'nu hem de 2002 *Okul Kütüphanesi Rehberi*'ni incelemeye başlamıştır. 37 dile çevirisi yapılmış olan ve sadece IFLA manifestolarının üçte biri kadarı UNESCO onayından geçmiş olan manifestolar amacına uygun olarak hazırlanmıştır; *Okul Kütüphanesi Manifestosu* okul kütüphaneciliği ile ilgili evrensel ilkelerin neler olduğunu açıklamış ve okullarda, bölgelerde ve ülkelerdeki okul kütüphanelerinin profilini yükseltmek için başarıyla uygulanmıştır. 2002 *Okul Kütüphanesi Rehberi*, buna rağmen 21. yüzyılda okul kütüphaneciliği konusundaki güncel araştırma, uygulama ve koşullarını tamamen yansıtamamıştır.

Rehberin gözden geçirilmesi için bir zaman çizelgesi hazırlanmış ve çalışmalara, 2013 yılında Singapur'da gerçekleştirilen IFLA WLIC toplantısında yapılan bir çalıştayla başlanmıştır. Her bölüm, doğruluk ve kapsam açısından gözden geçirilmiştir. Çeşitli ülkeleri temsil eden, okul ve halk kütüphanelerinden yaklaşık 30 kadar katılımcı, bu gözden geçirme için geri bildirimde ve önerilerde bulunmuştur. Çalıştaydan elde edilen özet ve geribildirimler, yeni seçilen IFLA Okul Kütüphaneleri Bölümü Başkanı Barbara Schultz-Jones (Amerika) ve yazman Dianne Oberg (Kanada) tarafından ilk gözden geçirme taslağına eklenmiştir.

İlk taslak, IASL/IFLA Okul Kütüphanesi Ortak Komitesi üyelerine dağıtılmıştır ve daha fazla geribildirim toplanmıştır. Bu geribildirimler, 2014 Nisan ayında Londra, Birleşik Krallık'da düzenlenen yıl ortası Daimi Komite toplantısında gözden geçirilmesi ve tekrar incelenmesi amacıyla taslak belgeye eklenmiştir. Geribildirimlerin uluslararası düzeyde artırılması için ikinci taslak hazırlanmış ve IASL mail listesi üzerinden dağıtılmıştır. Yorumlar ve öneriler alınmış, tartışılmış ve üçüncü taslağına ilave edilmiştir.

Rehberin üçüncü taslağı, Ağustos 2014'te Lyon, Fransa'da düzenlenen IFLA WLIC toplantısındaki ikinci büyük uluslararası çalıştayda dağıtılmış ve düzenlenmiştir. Bu çalıştayın formatı ilk çalıştayın formatı ile aynı özellik göstermiştir ancak sürece olan ilgi artmıştır. Birçoğu farklı dili konuşan yaklaşık 100 kişiye (dili Fransızca olan 30 meslektaş), IFLA Okul Kütüphaneleri Daimi Komitesi üyeleri katılım imkân tanımıştır. Çalıştaydaki her grup, bir bölümü incelemiş, yorumları kaydetmiş ve tüm katılımcılar verdikleri yanıtlarla o andaki ve daha sonraki tartışmalar için temel oluşturmuşlardır.

Dördüncü taslak, Daimi Komite Başkanı ve Yazmanı tarafından hazırlanmış ve 2014 yılı Eylül ayında Moskova, Rusya'da düzenlenen yıllık IASL konferansında

50 katılımcıya sunulmuştur. Yapılan eklemeler, çıkarmalar ve yorumlar gözden geçirilip ele alındıktan sonra beşinci taslak hazırlığı için onay alınmıştır.

Beşinci taslak, Moskova ve Lyon'da düzenlenen çalışmaya katılanlara mail listesi üzerinden son kez uluslararası düzeyde değerlendirme yapmak için tekrar dağıtılmıştır. Beşinci taslak için sadece küçük düzeltmeler yapılması istenmiştir. Taslak modelin tamamlanması sonrasında son olarak uluslararası bağlamda hedef kitlenin yararlanabileceği temel okul kütüphanesi metinlerinin (2000 ve sonrası) atıflarının kaynakçası eklenmiş ve rehberlerin temel konularının önemli kısımları olarak kullanılabilecek rehberlerden pek çok öneri alınmıştır. Uluslararası mail listeleri, alıntılar yapmak ve yorum için öneri vermek amacıyla kullanılmıştır. Uluslararası bağlamdaki hedef kitle, 2015 yılı Ocak ayı ortalarında IFLA Yönetim Kurulu'nun onayına sunmak amacıyla nihai taslak belgesinin oluşturulması için zamanında ve anlamlı tepkiler vermiştir.

Yeni IFLA Okul Kütüphanesi Rehberi (2015, 2. basım), biri Haziran 2015'de Maastricht, Hollanda'da düzenlenen IASL yıllık konferansında, diğeri 2015'de Cape Town, Güney Afrika'da düzenlenen IFLA WLIC toplantısında olmak üzere iki kez tanıtılmıştır. Bu başarının ardından, dikkatler rehberin yaygınlaştırılması ve uygulanmasına kaymıştır.

Gözden Geçirilen Yeni Okul Kütüphanesi Rehberinin İçeriği

Yeni Okul Kütüphanesi Rehberi'nin, 1999 IFLA/UNESCO Okul Kütüphanesi Manifesto'sunda belirtilen kütüphanecilikle ilgili evrensel ilkeleri örneklerle açıklaması gerekmektedir. Rehber, bu görevi yerine getirmek, dünyadaki ulusal ve yerel düzeydeki tüm karar vericileri bilgilendirmek, kütüphane ile ilgili kurumlara destek ve rehberlik etmek ve okul liderlerine manifestoda ifade edilen ilkeleri uygulamaları için yol göstermek amacıyla önemli bir revizyondan (Bakınız Tablo 1) geçmiştir (IFLA, 2015).

Dünya çapında okul kütüphaneciliğinin bugün ve gelecekteki durumu konusunda, 2015 Rehberi şunu amaçlamaktadır:

hem etkileyici hem de ilham vericidir. Bu belgeye katkı sağlayan pek çok kişi, okul kütüphanesinin önemi ve görevinden etkilenmiştir; okul kütüphanesi personeli ve eğitimde karar vericiler, çok iyi bilgi kaynakları bulunan ve desteklenen ülkelerdeki okul kütüphanelerin de bile okulla ilgisi bulunan herkesin gereksinimlerini karşılamak ve değişen bilgi ortamına yönelik olarak etkin hizmetler vermek için çalışmalarını gerektirdiğinin farkındadırlar (s. 12).

Okul kütüphaneleri, yerel kurum/kuruluşların gelecekteki uygulamalarını desteklemek ve onlara uygulamada yardımcı olmak için kullanılan rehberleri düzenlemek ve yürürlüğe koymak için oldukça çekici bir ortam sunmaktadır. Aşağıdaki öneriyi dikkate almak önemlidir:

Asıl önemli olan, okulla ilgili olan herkesin okul kütüphanelerinin manevi (Örneğin; gençlerin yaşamında farklılıklar yaratmak) ve eğitim amacına (Örneğin; herkes için eğitim ve öğretim olanaklarını artırmak) uygun hizmet edip etmediği konusundaki bakış açıdır (s. 13).

Tablo 1. 2002 IFLA/UNESCO Okul Kütüphanesi Rehberi ve 2015 IFLA Okul Kütüphanesi Rehberi'nin Karşılaştırılması

2002 IFLA/UNESCO Okul Kütüphanesi Rehberi	2015 IFLA Okul Kütüphanesi Rehberi
Bölüm 1. Misyon ve Politika	Bölüm 1. Okul Kütüphanesinin Misyonu ve Amaçları
1.1 Misyon	1.1 Giriş
1.2 Politika	1.2 İçerik
1.3 Gözlem ve Değerlendirme	1.3 Okul kütüphanesinin tanımı
	1.4 Okul içinde okul kütüphanesinin rolü
	1.5 Etkili bir okul kütüphanesi programının şartları
	1.6 Okul kütüphanesi vizyon bildirim
	1.7 Okul kütüphanesi misyon bildirim
	1.8 Okul kütüphanesi hizmetleri
	1.9 Okul kütüphanesi hizmetlerinin ve programlarının değerlendirilmesi
Bölüm 2. Kaynaklar	Bölüm 2. Okul Kütüphanesinin Yasal ve Finansal Yapısı
2.1 Okul Kütüphanesi için Finansman Kaynağı ve Bütçe	2.1 Giriş
2.2 Yer ve Mekân	2.2 Yasal dayanaklar ve konular
2.3 Mobilya ve Donanım	2.3 Etik dayanaklar ve konular
2.4 Elektronik ve AV Donanım	2.4 Okul kütüphanesinin geliştirilmesi konusunda altyapı desteği
2.5 Materyal Kaynaklar	2.5 Politikalar
2.6 Derme Yönetim Politikası	2.6 Planlama
2.7 Derme	2.7 Bütçeleme
2.8 Elektronik Kaynaklar	
Bölüm 3. Personel	Bölüm 3. Okul Kütüphanesi için İnsan Kaynakları
3.1 Giriş	3.1 Giriş
3.2 Okul Kütüphanecisinin Rolü	3.2 Çalışanların Roller ve Gerekçeler
3.3 Yardımcı Personelinin Rolü	3.3 Okul kütüphanecisinin tanımı
3.4 Öğretmenler ve Okul Kütüphaneci Arasındaki İşbirliği	3.4 Okul kütüphanesi programlarının geliştirilmesi için gerekli yeterlilikler
3.5 Okul Kütüphanecisinin Becerileri	3.5 Uzman okul kütüphanecisinin rolleri

3.6 Okul Kütüphanecisinin Görevleri	3.6 Uzman yardımcısı kütüphanecilerin rol ve yeterlilikleri
3.7 Etik Standartlar	3.7 Gönüllü okul kütüphanesi çalışanlarının rol ve yeterlilikleri
	3.8 Etik standartlar
Bölüm 4. Programlar ve Etkinlikler	Bölüm 4. Okul Kütüphanesinin Basılı/Fiziksel ve Dijital Kaynakları
4.1 Programlar	4.1 Giriş
4.2 Halk Kütüphaneleri ile İşbirliği ve Kaynak Paylaşımı	4.2 Olanaklar
4.3 Okul Düzeyinde Etkinlikler	4.3 Derme geliştirme ve yönetme
Bölüm 5. Tanıtım	Bölüm 5. Okul Kütüphanesi Programları ve Etkinlikleri
5.1 Giriş	5.1 Giriş
5.2 Pazarlama Politikası	5.2 Program ve etkinlikler
5.3 Kullanıcı Eğitimi	5.3 Okuryazarlık ve okumayı özendirme
5.4 Çalışma Becerileri ve Bilgi Okuryazarlığı Programı Modeli	5.4 Medya ve bilgi okuryazarlığı eğitimi
	5.5 Araştırmaya dayalı öğrenme modelleri
	5.6 Teknolojik entegrasyon
	5.7 Öğretmenler için mesleki gelişim
	5.8 Okul kütüphanecisinin öğretici rolü
	Bölüm 6. Okul Kütüphanesini Değerlendirme ve Halkla İlişkiler
	6.1 Giriş
	6.2 Okul kütüphanesini değerlendirme ve kanıt dayalı uygulama
	6.3 Okul kütüphanesi programlarının değerlendirilmesine yönelik yaklaşımlar
	6.4 Okul kütüphanesi programlarının değerlendirilmesinin yaratacağı etkiler
	6.5 Okul kütüphaneleri Halkla İlişkiler

Yeni Okul Kütüphanesi Rehberinin Getirdiği Yenilikler

Tablo 1’den de anlaşıldığı üzere, 2015 Rehberi’nin pek çok yeniliği beraberinde getirdiği görülmektedir. Bu makalenin ek bölümünde, 2015 *IFLA Okul Kütüphanesi Rehberi*’nin uygulanmasına yönelik özet ve rehberde yer alan öneriler bulunmaktadır. Gözden geçirilmiş *Rehber*, 60 yıldan fazla bir deneysel temele dayalı uluslararası araştırmaları baz alarak, öğrenme ve öğretme ortamına katkı sağlayacak olan okul kütüphanesinin önemli unsurlarını vurgulamaktadır. Bu unsurlar; okul kütüphanesinin tanımını, okul kütüphanecisinin eğitim ve öğretimdeki rolü, okul kütüphanecisinin eğitimi, liderlik ve işbirliği, değerlendirme ve kanıt dayalı uygulamalar gibi konuları içermektedir.

Okul Kütüphanesinin Tanımı

Okul kütüphanesinin, bugün kullanılan farklı tanımları bulunmaktadır. Bunlar: “resmi eğitim görmüş nitelikli bir okul kütüphanecisi”, “okulun resmi ve resmi olmayan programını desteklemeyi hedefleyen yüksek kaliteli çeşitli dermeler (basılı, çoklu ortam ya da dijital)” ve devam eden büyüme ve gelişme için açık bir politika ve plan” (IFLA, 2015). Tanımın içinde okul kütüphanecisine yer vererek, okul kütüphanecisinin eğitimci rolü vurgulanmaktadır. Bugün çoğu okul kütüphaneleri nitelikli okul kütüphanecisine sahip değildir ve çoğu ülke, okul kütüphanecilerinin eğitilmesi konusunda özel bir yöntem belirleyebilmiş değildir. Buna rağmen yapılan araştırmalar, bu durumun öğrencilerin öğrenmelerini etkilemesi bakımından istenilen bir özellik olduğunu ortaya koymaktadır.

Okul kütüphanecisinin eğitim ve öğretimdeki rolü

Okul kütüphanecisinin eğitim ve öğretimdeki rolü, okul kütüphanesi programlarının en önemli unsurunu oluşturmaktadır. Bu rol, pek çok kavramla ifade edilmektedir (okul kütüphanecisi, okul kütüphanesi medya uzmanı, öğretmen kütüphaneci, belge yöneticisi), ancak bu rolün kendisi “eğitim, yönetim, liderlik, işbirliği ve toplum katılımı” kavramlarını içermektedir (IFLA, 2015). Bir okul kütüphanecisinin eğitimsel rolü; araştırma temelli öğrenmenin yanı sıra okuma ve bilgi okuryazarlığının önemini vurgulamaktır. Bu rol öğrencilerle olduğu kadar öğretmenlerle, yöneticilerle ve toplumun diğer üyeleriyle birlikte çalışmayı gerektirmektedir.

Okul kütüphanecisinin eğitimi

Bir okul kütüphanecisinin eğitimi en az bir sınıf öğretmenin eğitim seviyesiyle aynı olmalıdır. Liderlik ve işbirliği konusunda ise kütüphaneci, okuldaki diğer liderlerle eşit eğitim seviyesinde olmalıdır. Bu gerekliliğe ilişkin öneriler tartışmaya açıktır, fakat bu gereklilik araştırmalarla da desteklenmiştir. Örnek teşkil eden okul kütüphanecileri örnek öğretmen özelliklerini yansıtmaktadır. Okul kütüphanecilerinin eğitim ve öğretimle ilgili sorunları anlamaları ve çözmeleri için başarılı eğitim/öğretim deneyimlerine gereksinimleri bulunmaktadır. Okul kütüphanecileri öğretmenlerle birlikte plan yapmakta, yeni öğretim stratejilerini kullanmakta ve öğretim programını destekleyici dermeler geliştirmektedirler. Okul kütüphanecilerinin program geliştirme ve uygulama deneyimine ek olarak sınıf öğretmenliği deneyimine de gereksinimleri bulunmaktadır.

Liderlik ve işbirliği

Bir okul kütüphanecisinin liderlik yönü, tartışılan diğer bir konudur. Genellikle öğretmenler için danışılacak kişi olarak hareket etmesi ile birlikte kendisinden diğer meslektaşlarıyla ortak bir şekilde plan yapması ve eğitim vermesi beklenmesine rağmen; bir okul kütüphanecisinin okul içinde liderlik sorumluluğunu da alması fikri daha az kabul görmüştür. Buna rağmen, araştırmalar, okul kütüphanecisinin meslektaşlarına hizmetçi eğitim vermesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bunun nedeni, başarılı eğitim ve öğretime katkı sağlayan etkinliklerin çoğunun geçmişte öğretmen eğitiminde vurgulanmaması ve okulların öğretim programı, pedagoji, kaynaklar ve teknolojilerdeki değişiklikler ile baskı altına alınmalarıdır. Destekleyici olan mesleki gelişim, genellikle en iyi biçimde, öğretmenlerin ve okul kütüphanecilerinin birlikte eğitim/öğretim gördükleri okullarda veya yerlerde gerçekleşmektedir: hizmetçi eğitim programlarının liderlik becerisi gerektirmesi gibi.

Değerlendirme ve kanıta dayalı uygulama

Okul kütüphanesi programlarının ve hizmetlerinin değerlendirilmesi, okul hedeflerinin desteklenmesini sağlamaktadır. Değerlendirme, genelde sorumlulukların yerine getirilmesine ilişkindir ama aynı zamanda değişimi, insanların okul kütüphanesi ile ilgili fikirlerini etkilemeyi ve okul kütüphanesine destek sağlamayı da içermektedir. Okul kütüphanesini değerlendirme konusunda yeni yaklaşımlardan biri de kanıta dayalı uygulamadır. Bu yaklaşımı kullanarak, bir okul kütüphanecisi uygulamaları geliştirmek için üç tür veri kullanmaktadır: resmi araştırma bulguları (uygulama için kanıt); yerel olarak üretilmiş veriler (öğretim etkinliklerinin çizelgesi gibi uygulama içindeki kanıt) ve kullanıcı tarafından bildirilen, oluşturulan veriler (kütüphanecilerin yaptıklarının etkisini ölçen uygulama kanıtı). Kanıta dayalı uygulama, uzman okul kütüphanecilerinden sağlanacak, yeni tür yetkinlikler gerektiren bir beceri olan, karar verme için veri kullanma konusunda bütünsel ve bütünlük yaklaşım sunmaktadır.

Rehberi Uygulamak

IFLA Okul Kütüphanesi Rehberi'nin bazı özellikleri, uzman okul kütüphanecilerinin ve eğitim politikasını belirleyenlerin rehberi kullanarak okul kütüphanesinin gelişimini desteklemelerine ve sürdürmelerine yardımcı olacaktır.

Öneriler: Rehberde dile getirilen 16 önerinin hepsi önemli konulara odaklanmıştır. Bu öneriler, okul kütüphanesi programlarının ve hizmetlerinin değerlendirilmesi ve/veya geliştirilmesi için bir yapı olarak kullanılmaktadır.

Örnekler: Tüm dünyadaki kütüphane uygulamalarının çeşitli örneklerine yer verilmesi 2015 *Rehberi'ne* eklenen önemli unsurlardan biridir. Bu örnekler, rehber içinde göze çarpan noktaları göstermek için kullanılmakta ve ayrıca dünyadaki en iyi okul kütüphanesi uygulamalarını da gösterebilmektedir.

Sözlük: Dünyada okul kütüphanelerine yönelik olarak çok farklı bakış açıları

söz konusudur ve bu farklı bakış açılarını ve uygulamaları tanımlamak için farklı terminolojiler kullanılmaktadır. Sözlük, farklı rollerde, ekonomik ve sosyo-kültürel çevrede çalışan eğitimciler (kütüphaneciler, öğretmenler, yöneticiler) için rehberin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır.

Ekler: Hiçbir rehber, kullanıcılarının gereksinimlerini karşılayabilecek tüm bilgileri içermemektedir. *Rehber*'de sunulan ekler, rehberin hazırlanması sırasında kullanılan bilgi kaynaklarının göstermek, okul kütüphanesi ile ilgili yayınlanmış temel çalışmalara (2000 yılı ve sonrası) atıf vermek, Rehber'in bazı kısımlarını desteklemek ve ilave bilgi vermek için düzenlenen bir dizi ek unsuru içermektedir.

Sonuç: Uygulamada Süreklilik

Rehber, çok farklı türde okul kütüphanelerine uygulanmak için hazırlanmıştır ve rehberde yerel unsurların önemine sıklıkla değinilmiştir. Gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde, yapısına ve mekânına bakılmaksızın, tüm okul kütüphanelerinde uygulamada sürekliliğin sağlanması önemlidir. Okul kütüphaneleri "ortam (basılı/fiziksel ve dijital); bilgi kaynaklarına erişim; öğrenci, öğretmen ve toplumun öğrenmesini özendirir ve destekleyen etkinlik ve hizmetlerin sunulmasına olanak sağlayan bir öğrenme platformu" olarak işlev görmektedir (IFLA 2015, s. 16). Yapısı nasıl olursa olsun, sonuçta okul kütüphaneleri *IFLA/UNESCO Okul Kütüphanesi Manifestosu*'nda yer alan "herkes için eğitim ve öğretim" ifadesini açıklayan temel kavramları somutlaştırmaktadır (s. 1).

Rehberlerin hukuksal bir yaptırımı yoktur. Sadece ikna edici ve özendirici bir özelliği bulunmaktadır. Ancak rehberin mesleki uygulama ve yasa yoluyla gerçekleştirilmesi önemlidir. Uluslararası rehberin, ulusal ya da bölgesel standartlar ve/veya mevzuatın geliştirilmesine katkı sağlaması beklenen bir durumdur.

Okul Kütüphanesi Rehberi'nin, gelecekte güncellenmesi gerekmektedir. Eğitim ortamı gelişmeye devam etmektedir ve okul kütüphaneleri, mevcut ve gelecek nesillerin eğitimi ile başa çıkma konusunu her zaman ele alacaktır. IFLA ve IASL içindeki liderler, değişen öğrenme ortamlarına hızla uyum sağlayacak şekilde rehberi düzenleme konusunda iyi kurulmuş bir işbirliği yapısına ve ortak bir amaca sahiptir:

Bu okul kütüphanesi rehberi fırsat eşitliği ve sosyal adaletin olduğu bir dünyayı öngörmektedir. Bu rehber, farklı düzeylerde ve sektörler arasında değişim, hareketlilik ve bağlantı sağlayacak şekilde 21. yüzyılda hayata geçirilecektir (IFLA, 2015, s. 13).

Tüm dünyada kendini görevine adanmış olan okul kütüphanecileri ve okul kütüphanesine yönelik eğitim veren kişiler, rehberin gözden geçirilme sürecini başarıyla tamamlama eğilimindedirler. Süreçte harcanan zaman ve enerji, okul kütüphanelerinin -nerede bulunurlarsa bulunsunlar ve nasıl yapılandırılmış olursa olsunlar- öğrencilerin öğrenmelerini destekleyecek ve geliştirecek bir araç olduğuna ilişkin ilgi ve inancı yansıtmaktadır. Bugün her eğitimciye, Okul Kütüphanesi Rehberi'nin uygulanması konusunda sorumluluk ve görev düşmektedir.

Kaynakça

- Carroll, Frances Laverne. (1990). Guidelines for school libraries. The Hague: IFLA Headquarters. IFLA Professional Reports, No. 20.
- Evans, Gwyneth. (2007). The School Library Manifesto: Its development, purpose, content and application. IFLA Reading Section, 26 March 2007, San José, Costa Rica.
- Galler, Anne M., & Coulter, Joan M. (1989). Managing school libraries. The Hague: IFLA Headquarters. IFLA Professional Reports, No. 17.
- Hannesdóttir, Sigrún Klara (Ed.). (1986). Guidelines for the education and training of school librarians. The Hague: IFLA Headquarters. IFLA Professional Reports, No. 9.
- Hannesdóttir, Sigrún Klara (Ed.). (1995). School librarians: Guidelines for competency requirements. The Hague: IFLA Headquarters. IFLA Professional Reports, No. 41. [Revised edition of Professional Report No. 9].
- IFLA. (1994). IFLA/UNESCO public library manifesto. The Hague: IFLA Headquarters. <http://www.ifla.org/publications/iflaunesco-public-library-manifesto-1994>.
- IFLA. (1999). IFLA/UNESCO school library manifesto. The Hague, IFLA Headquarters. <http://www.ifla.org/publications/iflaunesco-school-library-manifesto-1999>.
- IFLA. (2015). IFLA school library guidelines. 2nd ed. The Hague, Netherlands: IFLA Headquarters. <http://www.ifla.org/publications/node/9512?og=52>
- IFLA School Libraries Section. (1997). Proceedings of the IFLA pre-session seminar on school libraries. Caldes de Montbui (Barcelona), Spain: 16-20 August 1993. Compiled and edited under the Auspices of the IFLA Section of School Libraries. The Hague: IFLA Headquarters. IFLA Professional Reports, No. 52.
- Knuth, Rebecca. (1996). An international forum: The history of the International Association of School Librarianship. *School Libraries Worldwide*, 2(2), 1-32.
- Lowrie, Jean L., & Nagakura, Mieko (Eds.). (1991). *School libraries: International developments*. 2nd ed. Metuchen, NJ: The Scarecrow Press.
- Oberg, Dianne. (2015). International school library guidelines: A brief history. In Barbara Schultz-Jones & Dianne Oberg, Eds., *Global Action on School Library Guidelines* (pp. 3-10). Berlin: DeGruyter Saur. IFLA Publication No. 167.
- Papazoglou, Alexandra. (2000). IFLA/UNESCO School Library Manifesto. *Newsletter: Section of School Libraries and Resource Centers* 36 (July), 4-7.
- Sætre, Tove Pemmer, & Willars, Glenys. (2002). IFLA/UNESCO school library guidelines. The Hague: IFLA Headquarters. IFLA professional Reports, No. 77 [Revised edition of Professional Report No. 20]. <http://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/77.pdf>.
- Schultz-Jones, Barbara A. (2015). Development of the new international school library guidelines. In Barbara Schultz-Jones & Dianne Oberg, Eds., *Global Action on School Library Guidelines* (pp. 11-22). Berlin: DeGruyter Saur. IFLA Publication No. 167.
- Schultz-Jones, Barbara A., & Oberg, Dianne (Eds.). (2015). *Global Action on School Library Guidelines*. Berlin: DeGruyter Saur. IFLA Publication No. 167.
- Willars, Glenys. (2000). Annual Report 1998-1999 of the Section of School Libraries and Resource Centers. <http://archive.ifla.org/VII/s11/annual/ann99.htm>.

EKLER

IFLA Okul Kütüphanesi Rehberi: Uygulamaya İlişkin Özet ve Öneriler

UYGULAMAYA İLİŞKİN ÖZET

Okul Kütüphanesi Manifestosu: 1999 IFLA/UNESCO Okul Kütüphanesi Manifestosu'nda belirtildiği üzere tüm dünyadaki okul kütüphaneleri, "herkes için eğitim ve öğretimde okul kütüphanelerinin etkili olması gerektiği" ortak amacını paylaşmaktadır. Okul kütüphanecileri, *Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi*'ni (1959), *Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi*'ni (1989), *Birleşmiş Milletler Yerli Halklar Hakları Bildirgesi*'ni (2007) ve IFLA'nın temel değerlerini korumaktadır. Manifesto'da okul kütüphaneleri, eğitimciler ve öğrenciler için eğitim ve öğretimin iyileştirilmesi ve geliştirilmesine destek sağlayan bir güç olarak planlanmıştır.

Okul Kütüphanesi Rehberi: Rehber, neyi başarmayı istediğimizle, mantıklı olarak neyi başarabileceğimiz arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Bu rehberin hazırlanmasında görev alan katılımcılar, okul kütüphanelerinde uygulanan misyon ve değerlerden esinlenmişlerdir. Çok iyi kaynakları bulunan ve desteklenen bir okul kütüphanesine sahip ülkelerde bile, okul kütüphanecilerinin ve eğitim konusunda karar vericilerin, okuldaki bireylerin öğrenme gereksinimlerini karşılama ve sürekli değişen bilgi ortamlarına etkin bir şekilde uyum sağlamaları önemlidir.

Okul Kütüphanelerinin Amaçları: Okul kütüphanelerinin amacı, toplumda sorumlu ve etik değerlere sahip bilgi okuryazarı öğrenciler yetiştirmektir. Bilgi okuryazarı öğrenciler yetenekli, kendi kendine öğrenen, kendi bilgi gereksinimlerini farkında olan ve entelektüel düşünme becerisine sahip bireylerdir. Problem çözme aşamasında kendilerine güven duyarlar; ilgili ve güvenilir bilgiyi nerede kullanacaklarını bilirler. Bilgiye erişmek ve öğrendiklerini iletmek için teknolojik araçları yönetebilirler. Çözümlerin çok olduğu veya hiç olmadığı durumlarla rahat bir şekilde başa çıkabilirler. Çalışmaları ile ilgili olarak yüksek standartlar belirlerler ve kaliteli ürünler ortaya çıkarırlar. Değişikliklere uyum sağlama ve hem bireysel hem de grup içinde çalışma konusunda esneklerdir.

Okul Kütüphanelerinin Yapısı: Okul kütüphaneleri, bilgi toplumunun bir parçası olabilmek adına gerekli olan nitelikleri geliştirmek ve öğrenmede fırsat eşitliği sağlamak için yerel, bölgesel ve ulusal otorite çerçevesinde şekillendirilmiştir. Gelişen ve değişen eğitim ve kültür çevresine sürekli olarak uyum sağlamak için okul kütüphanelerinin mevzuatla ve daimi bir bütçeyle desteklenmesi gerekmektedir.

Okul kütüphaneleri, ayrıca öğrencilerin ve öğrenme ile ilişkili tüm bireylerin haklarını ve sorumluluklarını gözetken etik bir çerçevede görev yapmaktadır. Gönüllüler dâhil olmak üzere okul kütüphanesinde çalışan herkes, hem birbirleriyle hem de okuldaki her bireyle olan ilişkisinde yüksek etik standartları gözetmek durumundadırlar. Kendi rahatlıklarından önce kütüphane kullanıcılarının haklarını korumak için çaba göstermektedirler ve kütüphane hizmetlerini sağlarken kendi kişisel tutum ve inançları nedeniyle önyargılı olmaktan kaçınırlar. Çocukların, gençlerin ve

yetişkinlerin, yetenekleri ve özgeçmişlerine bakmaksızın, gizlilik ve bilgi edinme haklarını koruyarak hizmet verirler.

Okul Kütüphanelerinin Personeli: Okul kütüphanelerinin eğitim ve öğretimi kolaylaştırma rollerinden dolayı, okul kütüphanelerinin hizmetleri ve etkinlikleri sınıf öğretmeni ile aynı eğitim ve hazırlık düzeyine sahip uzman personelin yönlendirmeleriyle gerçekleştirilmelidir. Okul kütüphanecilerinin okulda liderlik rolünü üstlenmelerinin beklendiği yerlerde, kütüphanecilerin, okul yöneticileri ve öğretim uzmanları gibi okulda lider rolüne sahip diğer bireylerle aynı eğitim ve hazırlık düzeyine sahip olması gerekmektedir. Eğitim, yönetim, işbirliği ve liderlik gibi mesleki rolleri üstlenebilmeleri için eğitim almış idari ve teknik destek personeli tarafından okul kütüphanelerinin işlevsel olarak en iyi şekilde yönetilmesi önemlidir.

Okul kütüphanelerinin kadro yapısı, mevzuat, ekonomik gelişmeler ve eğitim altyapısından etkilenen yerel koşullara bağlı olarak şekillenmektedir ve değişmektedir. Buna rağmen 50 yıldan fazladır yapılan uluslararası araştırmalar, okul kütüphanecilerinin eğitime, okumayı ve okuryazarlığı geliştirme, okul kütüphanesini yönetme, öğretmenlerle işbirliğini sağlama, eğitim alanındaki topluluklarla anlaşma gibi karmaşık rollerine yönelik olarak mesleki deneyime sahip olmaları için okul kütüphaneciliği ve sınıf öğretmenliği alanında resmi eğitim almış olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Okul Kütüphanelerinin Dermesi: Okul kütüphanecileri, kütüphane dermelerinde yer alan eğitim materyallerinin oluşturulması ve geliştirilmesi bağlamında politikalar geliştirmek için yöneticiler ve öğretmenlerle birlikte çalışırlar. Derme yönetim politikası, öğretim programı ve okulla ilgili herkesin belli gereksinimleri ve ilgilerine dayanmalı; okulun dışında toplumdaki çeşitliliği de yansıtmalıdır.

Politika, derme geliştirmenin işbirliğine dayalı bir çaba olduğunu ve öğrencilerin gereksinimlerini saptayan konu uzmanları kadar öğretmenlerin de kütüphane dermesinin oluşturulmasında önemli bir rol üstlendiklerini açığa çıkarmaktadır. Daha da önemlisi, okul kütüphaneleri yerel ve uluslararası oluşturulmuş ve okulla ilgili herkesin ulusal, etnik, kültürel, dilsel, yöresel ve diğer kimliklerini yansıtan bilgi kaynaklarını temin etmektedir.

Okul Kütüphanelerinin Eğitim Programları: Okul kütüphanecileri aşağıda belirtilen temel pedagojik etkinliklere odaklanmalıdır:

- okuryazarlık ve okumayı özendirme;
- medya ve bilgi okuryazarlığı (Örneğin; bilgi okuryazarlığı, bilgi becerileri, bilgi yeterlikleri, (bilgi akıcılığı, medya okuryazarlığı, tüm ortamları anlama ve tüm ortamlarda iletişim kurma becerileri);
- araştırma temelli öğrenme (Örneğin; problem temelli öğrenme, eleştirel düşünme);
- teknolojik entegrasyon;

- öğretmenler için mesleki gelişim;
- edebiyat ve kültürün değerini anlama.

Okul kütüphanecileri, medyanın ve bilgi becerilerinin öğretilmesi için sistematik bir yapının oluşturulmasının önemini fark ederler ve öğretmenler ile birlikte işbirliği yaparak öğrencilerin becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlarlar

Okul Kütüphanelerini Değerlendirme: Değerlendirme, sürekli gelişim açısından var olan döngünün önemli bir parçasıdır. Okulun hedefleriyle kütüphane programları ve hizmetlerinin birbiriyle uyum sağlamasına yardımcı olur. Değerlendirme, okul kütüphanelerinin programları ve hizmetleri sonucu ortaya çıkan yararları/faydaları öğrencilere, öğretmenlere, kütüphane personeline ve geniş eğitim camiasına gösterir. Değerlendirme, okul kütüphanesi programları ve hizmetlerinin geliştirilmesine gereksinim olduğunu kanıtlar ve hem kütüphane personelinin hem de kütüphane kullanıcılarının bu programları ve hizmetleri anlamalarına ve değerini bilmelerine yardımcı olur. Başarılı bir değerlendirme, var olan programların ve hizmetlerin yenilenmesini sağlarken aynı zamanda yeni programların ve hizmetlerin geliştirilmesini sağlar.

Okul Kütüphaneleri İçin Desteğin Sürdürülmesi: Değerlendirme, halkla ilişkiler ve bütçe bakımından yürütülen işlerin savunulması ile ilgili girişimleri yönlendirmesi bakımından ayrıca önemlidir. Çünkü okul kütüphanelerinin eğitim ve öğretimdeki rolü hiçbir zaman iyi anlaşılamamıştır. Kütüphane bütçesinin ve diğer çeşit yardımların sürekliliğinin sağlanması için okul kütüphanesinin paydaşları ve destekleyicileri ile okul kütüphanesine destek verici ilişkilerin kurulmasına gereksinim bulunmaktadır.

Rehber Hakkında: Bu rehber, IFLA Okul Kütüphaneleri Bölümü tarafından yayınlanan okul kütüphaneleri rehberinin ikinci basımıdır. Bu rehber, öğrenci ve öğretmenlerin nitelikli okul kütüphanecileri tarafından geliştirilen okul kütüphanesi hizmetleri ve programlarına etkin bir biçimde erişebilmelerini sağlama konusunda çaba gösteren uzman okul kütüphanecilerine ve eğitim alanındaki karar vericilere yardımcı olma amacıyla geliştirilmiştir. Rehberin tasarlanması sırasında, birçok ülkeden IFLA'nın konferanslarındaki çalıştaylara ve yarıyıl toplantılarına katılan; çevrimiçi ortamda gerçekleştirilen kişisel yazışmalara ve tanıtımlara katkı sağlayan kişilerle tartışılmış, görüşülmüş ve bu kişilere danışılmıştır. Bu rehberi yayına hazırlayanlar, IFLA Okul Kütüphaneleri Bölümü'nün Daimi Komitesi'nin üyelerine ve Uluslararası Okul Kütüphaneciliği Derneği (International Association of School Librarianship - IASL) Yönetim Kurulu'na ve aynı şekilde bu proje bağlamında deneyim ve tutkularını paylaşan uluslararası okul kütüphanesi topluluklarının diğer üyelerine katkılarından dolayı minnettardır.

ÖNERİLER

Aşağıda açıklanan öneriler, öğrenci ve öğretmenlerin nitelikli okul kütüphanecileri tarafından geliştirilen okul kütüphanesi hizmetleri ve programlarına etkin bir biçimde erişebilmelerini sağlama konusunda çaba gösteren uzman okul kütüphanecileri ve eğitim alanındaki karar vericiler için geliştirilmiştir. Bu öneriler, IFLA tarafından hazırlanan rehberlerdeki metinlerle uyumludur; metinleri destekleyen bölümler, her bir önerinin sonunda gösterilmiştir.

Bir okul kütüphanesinin planlanması, geliştirilmesi, tanıtılması veya değerlendirilmesi bağlamında bireyler; belirli bir okul kütüphanesi veya bir okul kütüphanesi sistemi ile bağlantılı olarak belirtilen her bir öneriyi gözden geçirmek için bir ölçek kullanmak isteyebilirler: Örneğin; “Evet, Kısmen, Hayır” gibi basit değerlendirme listeleri ya da “Keşfetme, Ortaya Çıkarma, Geliştirme, Kurma ve Geleceğe Taşıma” gibi aşamalar (Bakınız *Leading Learning: Standards of Practice for School Library Learning Commons in Canada*, 2014, s. 9).

Öneri 1. Okul kütüphanelerinin hedef ve amaçları, *IFLA/UNESCO Okul Kütüphanesi Manifestosu'nda ifade edilen ilkeler, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi* ile *Birleşmiş Milletler Yerli Halklar Hakları Bildirgesi'nde* açıklanan değerler ve IFLA'nın temel değerleri ile uyuşan bir biçimde açık bir şekilde ifade edilmiş olmalıdır [Giriş, 1.7].

Öneri 2. Okul kütüphanelerinin hedef ve amaçları, ulusal, bölgesel ve yerel düzeydeki eğitim otoritelerinin beklentilerine ve okul programının çıktıları doğrultusunda tanımlanmış olmalıdır [Giriş, 1.1-1.8].

Öneri 3. Okul kütüphanesinin başarısı için gerekli olan üç özelliğin geliştirilmesine yönelik olarak bir plan yapılmalıdır. Bunlar: nitelikli bir okul kütüphanecisi; okulun öğretim programını destekleyen bir derme; okul kütüphanesinin sürekli büyümesi ve gelişmesi için hazırlanacak açık bir şekilde ifade edilen bir plan [1.1-1.8].

Öneri 4. Okul kütüphanesi hizmetleri ve programları, okulla ilgisi olan herkesin değişen gereksinimlerinin karşılandığından emin olmak için düzenli olarak okul kütüphanesinde çalışan personel tarafından izlenmeli ve değerlendirilmelidir [1.9, 6.1-6.4].

Öneri 5. Okul kütüphanesi mevzuatı, tüm öğrenciler tarafından erişilebilir okul kütüphanelerinin kurulması, desteklenmesi ve sürekli gelişimi için yasal sorumlulukların açık bir biçimde tanımlanması için hükümet/devlet tarafından uygun biçimde düzenlenmiş olmalıdır [2.1-2.2, 2.4-2.7].

Öneri 6. Okul kütüphanesi mevzuatı, okulla ilgisi olan herkesin bilgiye eşit erişim, bilgi edinme özgürlüğü, gizlilik, telif hakkı, entelektüel mülkiyet ve çocukların haklarını bilmesi gibi unsurları kapsayan etik sorumluluklarını açık bir biçimde ortaya koymak için hükümet/devlet tarafından uygun biçimde düzenlenmiş olmalıdır [2.3, 3.6-3.8].

Öneri 7. Okul kütüphanesi hizmetleri ve programları, okul kütüphaneciliği ve sınıf öğretmenliği alanında resmi eğitim almış uzman bir okul kütüphanecisinin yönlendirmesi doğrultusunda hazırlanmalıdır [3.1-3.4].

Öneri 8. Uzman bir okul kütüphanecisinin rolleri, eğitim (okuryazarlık, okumayı özendirme, araştırma odaklı, bilgi kaynağı temelli), kütüphane yönetimi, okulun genelinde liderlik ve işbirliği, toplum katılımı ile kütüphane hizmetlerinin tanıtılması gibi unsurları içerecek şekilde ve açık bir biçimde tanımlanmalıdır [3.5, 3.5.4].

Öneri 9. Okul kütüphanesi personelinin tamamı (uzmanlar, uzman yardımcıları ve gönüllüler) tüm kütüphane kullanıcıları için bilgi erişimde eşitlik, gizlilik ve bilgi edinme hakları ile ilgili unsurları içeren kütüphane politikalarına uygun olarak çalışabilmeleri için görev ve sorumluluklarını açıkça anlamalıdır [3.1, 3.2, 3.6, 3.7].

Öneri 10. Okul kütüphanesi personelinin tamamı, okulun öğretim programı ve okulla ilgili herkesin ulusal, etnik, kültürel, dilsel, yöresel ve diğer kimliklerine uygun fiziksel ve dijital bilgi kaynaklarından oluşan dermeleri geliştirmek için gayret göstermeli; ayrıca kataloglama, yönetim ve kaynak paylaşımı gibi uygulamalar aracılığıyla bilgi kaynaklarına erişim olanaklarının artırılması için çabalanmalıdır [4.2.3, 4.3, 4.3.1-4.3.4].

Öneri 11. Okul kütüphanesinin olanakları, araç-gereçleri, dermesi ve hizmetleri öğrenci ve öğretmenlerin eğitim ve öğretim gereksinimlerini karşılamalı; bu olanaklar, araç-gereçler, derme ve hizmetler, eğitim ve öğretim gereksinimlerinin değişimi doğrultusunda geliştirilmelidir [4.1-4.3].

Öneri 12. Bilgi kaynaklarına ve hizmetlerine etkin erişim sağlamak ve toplumun tüm üyelerinin yaşam boyu öğrenmeleri açısından sorumluluk paylaşımını teşvik etmek için, okul kütüphaneleri, halk kütüphaneleri ve akademik kütüphaneler arasındaki bağlantı geliştirilmelidir [4.2, 5.4].

Öneri 13. Bir okul kütüphanecisinin hazırladığı temel eğitimsel etkinlikler; okuryazarlık ve okumayı özendirme; medya ve bilgi okuryazarlığı eğitimi; araştırma temelli öğrenme; teknolojik entegrasyon ve öğretmenlerin mesleki gelişimi konularına odaklanmalıdır [5.2-5.7].

Öneri 14. Okul kütüphanesi aracılığıyla sağlanan hizmetler ve programlar, okulun akademik, kültürel ve sosyal hedeflerini gerçekleştirmeye katkı sağlamak için ilkelere, program yöneticileri, öğretmenler, diğer kütüphanelerde çalışan kütüphaneciler ve yerel halkın üyeleri ile uyum içerisinde çalışan uzman bir okul kütüphanecisi tarafından işbirliğine dayalı bir biçimde geliştirilmelidir [3.5, 3.5.4, 5.1-5.8].

Öneri 15. Bir okul kütüphanesinin hizmetlerinin ve programlarının okuldaki eğitim ve öğretime olumlu yönde katkı yaptığından emin olmak için kanıta dayalı uygulamalar, bir okul kütüphanesinin hizmetlerini ve programlarını yönlendirmeli ve profesyonel uygulamaların geliştirilmesi için gereken verileri sağlamalıdır [5.1, 5.2].

Öneri 16. Bir okul kütüphanesinin hizmetlerinin ve programlarının kullanımı ve desteklenmesi, okul kütüphanesi kullanıcıları (var olan ve var olması öngörülen), kütüphanenin paydaşları ve karar vericiler ile işbirliği içinde planlı ve sistematik iletişime dayalı bir şekilde artırılmalıdır [6.4, 6.5].